

TALK
-hanke

OPAS

OMAKIELISTEN
RYHMÄNOHJAAJIEN
KOULUTUKSEEN

Setlementti
Tampere

KULTTUURISENSITIIVINEN
NÄKÖKULMA
RYHMÄTOIMINTAAN

Sisällysluettelo

Luvut

Taustaa	3
Viitekehyksenä sensitiivisyys ja dialogisuus	3
Ohjaajien koulutuksesta	4
Koulutuksen teemat ja materiaalit	5
1. Koulutuspäivä: Ihmisoikeudet, itsemääräämisoikeudet ja omat rajat	6
2. Koulutuspäivä: Seksuaalioikeudet	10
3. Koulutuspäivä: Dialogisuus ja turvallisempi tila puheelle	13
Ryhmätoiminnan järjestäjän kulttuuri- ja uskontotietoinen muistilista	16

Liitteet

Linkkipankki: materiaaleja koulutuksen ja ryhmätoiminnan tueksi	18
Koulutuspäivien diat	
1. Koulutuspäivä: Ihmisoikeudet, itsemääräämisoikeudet ja omat rajat Asiantuntijamateriaali: Väkivallan monet muodot	
2. Koulutuspäivä: Seksuaalioikeudet Asiantuntijamateriaali: Seksuaalinen väkivalta	
3. Koulutuspäivä: Dialogisuus ja turvallisempi tila puheelle	

Oppaan teksti: TALK-hanketiimi
Setlementti Tampere ry, 2021

**Setlementti
Tampere**

Taustaa

Setlementti Tampere ry:n TALK-hanke on työ- ja elinkeinoministeriön rahoittama kehittämishanke vuosina 2020–2021. Hankkeen päätavoite on lisätä eri maahanmuuttajayhteisöjen sisäistä keskustelua, pohdintaa ja ymmärrystä tasa-arvoon, sukupuoliroolien merkitykseen, itsemääräämisoikeuteen, seksuaalisiin oikeuksiin ja haitallisiin perinteisiin liittyvissä kysymyksissä. Hankkeessa koulutetut omankieliset ryhmänohjaajat saivat valmiuksia ja työkaluja käsitellä ryhmissä näitä kysymyksiä. Keskeinen ajatus on, että sensitiivisiä aiheita on tärkeää voida käsitellä omalla äidinkielellä.

Tämä opas on tarkoitettu omakielisen ryhmätoiminnan järjestäjien tueksi. Oppaaseen on kerätty materiaaleja ryhmänohjaajien koulutuksen

järjestämiseen, teemoja ryhmätoimintaan sekä vinkkejä kulttuurisensitiivisyyden huomioimiseen ryhmätoiminnan toteuttamisessa. Oppaaseen koottu tieto perustuu eri työmuodoissa aiemmin luoduille hyville käytännöille ja menetelmille ja se on toteutettu dialogissa omakielisten ryhmänohjaajiemme kanssa. Mukana on linkkipankki materiaaleista, joita voi hyödyntää ohjaajien koulutuksessa ja jatkossa keskusteluiden herättäjinä omakielisissä ryhmissä.

Viitekehyksenä sensitiivisyys ja dialogisuus

Omakielisillä ohjaajilla on erinomainen ymmärrys siitä, miten sensitiivisiä asioita olisi hyvä lähestyä ryhmäkeskustelussa, johon osallistuvia ihmisiä yhdistää samankaltainen kieli- ja kulttuuritausta. Koulutuksen tavoitteena onkin ensisijaisesti rohkaista heitä pohtimaan omaa suhdettaan herkkiin aiheisiin sekä siihen, mistä syistä jotkin teemat voivat yhteisöissä muodostua tabuiksi ja mitä vaikutuksia tällä on yhteisöille ja yksilöille. Keskusteluryhmien ohjaajina heillä on haastava rooli olla lähellä käsiteltäviä aiheita ja ottaa niihin samalla etäisyyttä herätellen ryhmäläisiä pohtimaan teemoja eri kannoilta. Ryhmätoiminnan yhtenä tarkoituksena on purkaa sensitiivisten aiheiden ympärille mahdollisesti rakentunutta vierautta ja häpeää. Pelkkä kieliosaaminen ei näin ollen riitä. Omakielinen ohjaaja toimii ryhmässä ammattiroolissa, mutta voi kokea samalla vahvaa vertaisuutta ryhmäläisiin, ja hänelle tulee tarjota mahdollisimman hyvät valmiudet tähän vaativaan tehtävään.

Herkillä aiheilla tarkoitamme puolestaan tässä yhteydessä erityisesti ihmisoikeuskysymyksiä, kuten seksuaali- ja itsemääräämisoikeuksia sekä tasa-arvon ja moninaisuuden kysymyksiä. Emme ennakkoon määrittele, että kaikki käsiteltävät teemat ovat herkkiä tai hankalia kaikille keskusteluryhmiin osallistuville, koska eri asiat ovat erilaisissa yhteisöissä ja eri yksilöille sensitiivisiä. Ihmisoikeudet ovat kuitenkin jakamattomia ja keskustelua sensitiivisiksi miellettyjen aiheiden ympärille kaivataan lisää ihan koko yhteiskunnassa. Tilan mahdollistaminen keskustelulle avaa samalla tilaa ihmisille ja asioille, jotka ansaitsevat tulla nähdyiksi ja kuulluiksi. Tärkeintä on sensitiivisyys teemojen esille tuomisessa ja keskustelunavauksissa. Oikeastaan mistä tahansa on mahdollisuus puhua, kun puheeksi ottaminen tapahtuu kulttuurin ja taustan huomioivalla herkkyydellä. Eli kyse ei ole niinkään siitä *mitä* sanotaan, vaan *miten*. Asioita on mahdollista kysyä yhtä aikaa rohkeasti ja sensitiivisesti. Eikä kyseessä silloinkaan ole luento, vaan keskustelu ja dialogi, jossa aidosti kuullaan toisiamme ja pohditaan asioita yhdessä.

Puheeksi ottamisen tapojen pohdinnassa omakielisen ohjaajan kulttuurinen tietämys on ensiarvoisen tärkeää. Sensitiivisiä aiheita kohti voidaan kulkea pehmeästi ja kiertoreittejä pitkin. Omakieliset ohjaajat reflektoivat omaa kulttuurista tietoaan suhteessa käsiteltäviin teemoihin ja ryhmissä kohdattaviin ihmisiin. Puheeksi ottaminen voi tapahtua esimerkiksi kysymällä jotain asiaa yleisellä tasolla.

Esimerkkejä: "Oletko kuullut tällaisesta asiasta? Pitääkö tämä omassa yhteisössäsi paikkansa? Mitä mieltä itse olet tällaisesta? Mitä ajatuksia tämä herättää?"

Työtapana dialogisuus mahdollistaa erilaisten aihepiirien ihmettelyn ja pohtimisen yhdessä, ja johtaa paremmin aitoon vuorovaikutukseen kuin tietoisuustyypinen luennointi. Aidossa vuorovaikutuksessa osallistujien on mielekkäämpää ja turvallisempaa arvioida myös omaa aiempaa tietoaan ja vastaanottaa näkemyksiä muilta.

Tämä omakielisten ohjaajien koulutuspaketti on rakennettu ihmisoikeusteemojen ympärille. Koulutuksen keskiössä on dialogisuuden periaate, samoin kuin sen pohjalta järjestettävissä keskusteluryhmissäkin. Seuraavassa kappaleessa kerromme lisää koulutuksen järjestämisestä.

Ohjaajien koulutuksesta

TALK-hankkeen koulutus oli suunnattu ohjaajille, joilla oli jo ennestään kokemusta ryhmänohjauksesta ja erilaisten teemojen puheeksi ottamisesta. Kyseessä oli näin ollen täydennyskoulutus. Mikäli sinulla oppaan lukijana on koulutettavanasi ohjaaja tai ohjaajien ryhmä, jolla on merkittävästi vähemmän käytännön kokemusta ohjaustyöstä, voi olla hyvä täydentää koulutusta koskemaan myös ryhmänohjausmenetelmiä yleisemmällä tasolla.

Yhteensä kymmentuntinen (10h) koulutus järjestettiin kolmessa osassa.

Jokaisella koulutuskerralla käsiteltiin eri teemaa ja pohdimme yhdessä erilaisia tapoja ottaa sensitiivisiä aiheita puheeksi.

Koulutuksen teemat

Koulutuspaketti on rakennettu ihmisoikeusteemojen ympärille ja se sisältää seksuaalioikeuksien, itsemääräämisoikeuksien sekä dialogisuuden käsittelyä. Laajempien kattokäsitteiden alle mahtuvat muun muassa **väkivallan eri muodot, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, omat rajat sekä turvallinen keskustelutila**. Ohjaajien koulutuksessa valmentaudutaan ohjaamaan omakielisiä keskusteluryhmiä, joissa on tarkoitus ottaa puheeksi näitä sensitiivisiä aihealueita ja kannustaa ryhmäläisiä keskustelemaan ihmisoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä.

Koulutuksen tavoite

Koulutuksen tavoitteena on luoda keskusteleva ilmapiiri, jossa oppimissisältöjä tuottavat kaikki osallistujat. Koulutuksessa painotetaan ryhmänohjaajan omaa osaamista ja kulttuurien ymmärrystä sekä vahvistetaan olemassa olevia taitoja, rohkaistaan ja tarjotaan välineitä aiheiden puheeksi ottamiseen.

Koulutettavat ohjaajat

Koulutuksessa olennaista on ohjaajien oma pohdinta koskien vertaisuuden kokemustaan ja suhdettaan käsiteltäviin teemoihin. Omakielisen ohjaajan tehtävä on haastava, oli kyseessä sitten palkkatyö tai vapaaehtoistoiminta. Oman äidinkielen puhuminen ja kulttuurisen tiedon hyödyntäminen ohjaustyössä tuovat käsitellyt teemat ja kohdatut ihmiset hyvin lähelle omaa persoonaa ja kokemusmaailmaa. Riittävän perehdytyksen lisäksi, olisi hyvä

miettiä jo ennakoon **työskentelyä tukevat rakenteet ja mahdollinen työnohjaus.**

Jo ohjaajien rekrytoinnissa tulee huomioida tehtävän vaativuus ja painottaa kieliosaamisen rinnalla vahvasti myös ohjaustyön osaamista ja valmiutta ottaa sensitiivisiä aiheita puheeksi ryhmätoimintaan sopivalla tavalla. Tämä edesauttaa ohjaajan omien ja ryhmäläisten tunteiden ja reaktioiden tunnistamista sekä rohkeutta avata keskustelu ja osallistua dialogiin erilaisia näkemyksiä huomioiden. Tulee muistaa, että omakielinen ohjaaja työskentelee ryhmässä ammattiroolissa, ellei kyseessä ole selkeästi vertaisryhmä, johon myös vetäjä osallistuu vertaispohjalta.

Työparityöskentely

TALK-hankkeen ohjaajien koulutuksessa valmentauduttiin myös työparityöskentelyyn. Hankkeen työntekijät toimivat omakielisten ohjaajien kanssa työpareina erikielisissä keskusteluryhmissä. Kokemuksemme tästä toimintamallista on erittäin myönteinen. Pääasiallinen vetovastuu ryhmätoiminnasta on omakielisellä ohjaajalla, mutta työparilta on mahdollista saada tukea työskentelyyn ja täydentäviä näkökulmia ryhmän teemoihin. Suomenkielinen työpari voi tuoda mukanaan lisää suomalaisen yhteiskunnan näkökulmaa, mikä tekee suomalaisuutta tutummaksi ja voi palvella kotoutumisen prosessia. Ryhmäläisillä on mahdollisuus kysyä suomenkieliseltä ohjaajalta erilaisista tavoista ja perinteistä. Hänellä voi olla myös erilaista etäisyyttä ryhmässä käsiteltäviin teemoihin ja muun ryhmän kesken mahdollisesti jaettuihin kulttuurisiin ”itsestäänselvyyksiin”. Suomenkielinen ohjaajapari voi esittää kysymyksiä ja hänelle on eri tavalla mahdollisuus kertoa ja tuoda näkyväksi esimerkiksi ryhmäläisten kulttuurien, perinteiden ja tapojen erityispiirteitä. Tällöin keskusteluun saatetaan tuoda ryhmäläisille tuttuja asioita ihan uudella tavalla. Tämä lähtökohta koettiin hankkeessa hedelmälliseksi ja keskustelua tukevaksi.

Koulutuksen teemat ja materiaalit

Tässä osiossa kerromme tarkemmin ryhmänohjaajien koulutuksessa käsiteltävistä teemoista ja tarjoamme käyttöön laatimamme kolmen erillisen koulutuspäivän materiaalit. Koulutuspäivien diasarjoja voi hyödyntää halutulla tavalla ja kaikki materiaalit ovat vapaasti käytettävissä oman koulutuksenne tarpeisiin. TALK-hankkeen ohjaajien koulutuksessa oli lisäksi jokaisella koulutuskerralla mukana teemaan perehtynyt asiantuntijapuhuja.

Koulutuspäivien diat ja taustamateriaalien linkit löytyvät tämän oppaan liitteistä.

Koulutuksessa käytettävät taustamateriaalit on ennakokseulottu luotettavista lähteistä, kuten Sosped-säätiön Vigor-hanke, Väestöliitto, Ihmisoikeusliitto, Setlementti Tampereen Hae apua! -sivusto, Niitty-hanke, Seta ry ja Kotona Suomessa -hanke.

TALK-hankkeen koulutuksessa osallistujia kehoitettiin miettimään koulutuksen sisältöjä ja materiaaleja siitä näkökulmasta, miten ne soveltuvat käsiteltäviksi omakielisessä keskusteluryhmässä.

Koulutuspäivien parasta antia oli se, että pohdimme yhdessä hyviä tapoja ottaa päivän teemoja sensitiivisesti puheeksi keskusteluryhmissä. Pohdimme esimerkiksi sitä, miten ”seksuaalioikeudet” kääntyvät arjen kielelle. Tärkeää oli myös miettiä, millaisilla keinoilla ja sanavalinnoilla sensitiiviset ja mahdollisesti pelkoa herättävät aiheet tulevat tunnistettaviksi ja puhuttaviksi.

Seuraavissa luvuissa taustoitetaan koulutuksen teemoja. Kunkin luvun päätteeksi on koottu kysymyksiä, jotka voivat auttaa omakielisiä ohjaajia pohtimaan omaa suhdettaan aihepiireihin ja suunnittelemaan, millaisilla tavoilla niistä voisi käydä keskustelua ryhmätoiminnassa.

Ensimmäinen koulutuspäivä

Teema: Ihmisoikeudet, itsemääräämisoikeudet, tasa-arvo ja omat rajat

Ihmisoikeudet ovat laaja, kaikkia maailman ihmisiä koskeva perusoikeuksien joukko, jonka alle lukeutuvat **yhdenvertaisuus, itsemääräämisoikeudet ja seksuaalioikeudet**. Ihmisoikeuksien piiriin kuuluvat muun muassa oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, sananvapauteen, turvapaikan hakemiseen, perheen perustamiseen, omiin mielipiteisiin, ajatuksiin ja uskoon. Ihmisoikeuksien yhteydessä mainitaan erikseen lasten, naisten ja erilaisten vähemmistöryhmien oikeudet. Ihmisoikeuksilla pyritään takaamaan kaikille ihmisarvoinen elämä. Ihmisoikeuksiin pääsette tutustumaan Ihmisoikeusliiton verkkosivuilla osoitteessa:

<https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/>

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteistään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Lainsäädännössä yhdenvertaisuutta pyritään edistämään **estämällä syrjintää** muun muassa viranomaistoiminnassa, työpaikoilla ja koulutuksessa. Ajatus yhdenvertaisuudesta on myös **tasa-arvon** ja **itsemääräämisoikeuksien** käsitteiden taustalla.

Itsemääräämisoikeus

Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan yksilön oikeutta määrätä omasta elämästä ja oikeutta päättää itseään koskevista asioista. Itsemääräämisoikeus merkitsee oikeutta yhdenvertaisuuteen, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Kyseessä on meille jokaiselle kuuluva perusoikeus. (lähde: <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/itsemaaraamisoikeuden-tukeminen>)

Itsemääräämisoikeuden perusta on vahva. Suomen perustuslaissa on säädetty oikeudesta elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Nämä kaikki ovat osa itsemääräämisoikeutta. Henkilökohtaiseen vapauteen kuuluvat fyysinen ja tahdonvapaus sekä itsemääräämisoikeus. Hyvin kiinteästi itsemääräämisoikeuteen liittyy myös yksityiselämän suoja. Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu laissa. (lähde: <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/itsemaaraamisoikeus/mita-itsemaaraamisoikeus-on>)

Tasa-arvo

Tasa-arvo on ihmisoikeus, mutta se ei synny itseksensä tai ole itsestään selvää. Sen syntyminen vaatii kamppailua, tekoja ja päätöksiä. Tasa-arvon käsitettä käytetään monesti keskusteltaessa eri sukupuolten välisistä valtasuhteista, mutta myös muunlaisesta yhdenvertaisuudesta ihmisten kesken. Tasa-arvoa pyritään suojelemaan erilaisten lakien ja sopimusten voimalla.

TALK-hankkeen työntekijät vierailivat Setlementti Tampereen Didarin arabiankielisessä miesten keskusteluryhmässä, jossa puheenaiheena oli muun muassa tasa-arvo. Eräs ryhmäläinen esitti siellä seuraavanlaisen puheenvuoron:

“Tasa-arvo ei ole supermarketti, jossa jokainen voi kahmia omaan koriinsa mielin määrin hyvää. Tasa-arvo toimii siten, että jos yhdellä on oikeuksia, niin niistä pitää jakaa sille, jolla ei ole. Ei voi olla niin, että yhdellä on kaikki ja toisella ei ole mitään. Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että asiat ja oikeudet pyritään jakamaan tasan.”

Keskusteluryhmässä nostettiin esiin myös se, että asioita tulee tarkastella aina kontekstissa. Esimerkiksi maahan juuri muuttaneella ei ole aivan helppoa tottua siihen, että esimerkiksi naisen ja miehen roolit ovat uudessa kotimaassa hyvin erilaiset. Suomessa sukupuolten tasa-arvo on rakentunut pitkällä aikavälillä ja omaleimaisessa pohjoismaisessa kontekstissa.

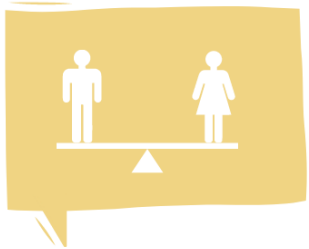
Tasa-arvon ymmärrys toteutuu eri tavoilla ja ihmisten oman tulkinta- ja kokemuskontekstin huomioiminen on tärkeää. Ymmärryksen myötä tulee kuitenkin muistaa, että esimerkiksi lainsäädäntö koskettaa kaikkia samalla tavalla. Juuri tämän vuoksi näistä teemoista on tärkeää keskustella ja saada tietoa.

Tasa-arvotilanne Suomessa on kehittynyt pitkän ajan kuluessa ja sisältää monia askelmia:
<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvon-edistysaskeleita>

Tasa-arvo ei tule hetkessä valmiiksi ja saavutetusta tasa-arvosta täytyy myös pitää huolta. Sitä suojellaan erilaisilla laeilla ja sopimuksilla. Esimerkiksi Istanbulin sopimus on Euroopan johtavan ihmisoikeusjärjestön, Euroopan neuvoston, yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Istanbulin sopimus hyväksyttiin vuonna 2011, ja se astui kansainvälisesti voimaan vuonna 2014 ja Suomessa huhtikuussa 2015.

Istanbulin sopimukseen voitte käydä tutustumassa esimerkiksi Finlexin ja Amnestyn sivuilla:
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>
<https://www.amnesty.fi/istanbulin-sopimus-ja-turkki-mista-on-kyse/>

Sukupuolten välinen tasa-arvo Suomessa

Suomea pidetään sukupuolten välisen tasa-arvon mallimaana. Täällä onkin erittäin paljon hyvää. Tasa-arvoa tukevat hyvinvointivaltion rakenteet, jotka on luotu tukemaan muun muassa naisten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua palkkatyöhön. Naiset ovat Suomessa tilastollisesti tarkastellen korkeasti koulutettuja ja mukana koko ajan paremmalla prosentilla poliittisessa päätöksenteossa.

Haasteitakin silti löytyy ja ne koskevat sekä naisia että miehiä. Samapalkkaisuus ei toistaiseksi toteudu ja työmarkkinat ja koulutusalat ovat edelleen jakautuneet niin sanottuihin naisten ja miesten aloihin. Naisvaltaiset alat ovat pääsääntöisesti matalammin palkattuja kuin miesvaltaiset alat. Kankeat sukupuolistereotyyppit ovat puolestaan haittana kaikille sukupuolille.

Sellaisia ovat esimerkiksi käsitykset naisista tunteiden vietävissä olevina olentoina ja miehistä järkeä edustavina toimijoina, tai että nainen on pehmeä ja mies on kova. Stereotyyppit koskevat ulkonäköä, kiinnostuksen kohteita, tunneilmaisua, käyttäytymistä ja sitä, millaista toimintaa pidetään sukupuolen mukaan hyväksyttävänä. Stereotyyppit eivät anna juuri tilaa yksilöllisyydelle ja säilyttävät sukupuoliroolit ahtaina. Niidenkin purkamiseen vaaditaan tietoisia tekoja ja aikaa.

Sukupuolen lisäksi myös esimerkiksi ikää, etnistä taustaa, koulutusta, seksuaalista suuntautumista ja sosioekonomista asemaa on tärkeää tarkastella tasa-arvon näkökulmasta. Vasta viime aikoina on nostettu paremmin esiin esimerkiksi työmarkkinoilla vallitsevaa rakenteellista syrjintää ja rasismia. Tasa-arvon toteutumiseen vaikuttavat monet tekijät yhtä aikaa.

Omat rajat

Omien oikeuksien tunnistaminen on tärkeä osa omista rajoista kiinni pitämisessä ja ne ovat läheisesti yhteydessä itsemääräämisoikeuksiin. Omilla rajoilla tarkoitetaan kokemusta ja tunnetta omista rajoista suhteessa omaan kehoon, tunteisiin ja muihin ihmisiin. Jokaisella tulisi olla oikeus määritellä omat rajansa itse. Omat rajat saattavat vaihdella tilanteesta, ihmisistä ja olosuhteista riippuen. Välillä halaus tuntuu hyvältä ja välillä et halua sinua koskettavan.

Rajat erottavat oman minuuden toisten minuuksista. Rajat ovat puolensa pitämisen ja hyvän läheisyyden välineitä lähi- ja parisuhteissa. Ne toimivat suojina sekä säätelevät etäisyyttä ja läheisyyttä suhteessa toisiin. Rajat ovat sekä ulkoisia (fyysiset rajat) että sisäisiä. Rajat liittyvät muun muassa psyykeen, tunteisiin, seksuaalisuuteen ja materiaan. Niitä tarvitaan omien ajatusten, tunteiden ja käyttäytymisen säätelyyn sekä itsemme ilmaisemiseen.

Lähteet: <https://nuortenexit.fi/nuorille/omat-rajat/> ja <https://www.naistenkartano.com/omat-rajat-ja-lahisuhteet/>

Väkivalta rikkoo itsemääräämisoikeuksia ja omia rajoja. Seuraavassa kappaleessa kerrotaan lyhyesti, miten väkivallan ilmenemistä jaotellaan. Oppaan koulutuspäivien diat -liitteestä löydät tarkemman väkivaltamuotojen erittelyn.

Väkivallan eri muotoja

Tasa-arvon ja oikeuksien määrittelyn lisäksi koulutuksessa on tärkeää avata myös väkivallan erilaisia ilmenemismuotoja, joista ohjaajien on hyvä olla tietoisia, jotta he rohkaistuvat ottamaan myös näitä teemoja puheeksi keskusteluryhmissä.

Väkivalta:

- teko, joka aiheuttaa tai voi aiheuttaa teon kohteelle ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä, mukaan lukien tällaisilla teoilla uhkaamisen, pakottamisen tai mielivaltaisen vapaudenriiston (THL 2020)

Lähisuhdeväkivalta:

- henkilö on väkivaltainen nykyistä tai entistä kumppaniaan, lastaan tai puolisonsa lasta, vanhempaansa, muuta lähisukulaistaan tai muuta läheistään kohtaan
- Muotoja:
Henkinen väkivalta, Välineellinen tai välillinen väkivalta, Vaino, Uskontoon liittyvä väkivalta, Kunniaan liittyvä väkivalta, Fyysinen väkivalta, Seksuaalinen väkivalta, Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, Kaltoinkohtelu tai laiminlyönti, Kemiallinen väkivalta, Taloudellinen väkivalta.

Väkivalta- ja henkirikostilastoissa naisuhreja on miehiin verrattuna vähemmän, mutta naisiin kohdistuvien rikosten erityispiirre on, että väkivalta- ja henkirikosten tekijöinä on huomattavan useasti joko nykyinen tai entinen (mies)kumppani. Tekoa edeltää monesti pitkä sukupuolistuneen väkivallan kierre, joka pitää sisällään erilaisia väkivallan muotoja.

Suomi on saanut kansainväliseltä ihmisoikeusjärjestöltä nootteja naisiin kohdistuvan väkivallan suuresta määrästä ja siitä, miten heikosti tähän väkivaltaan on yhteiskunnan taholta puututtu. Tämä koskee niin kantasuomalaisia kuin maahanmuuttajataustaisiakin naisia. Erityisen tärkeää on, että kaikki Suomessa asuvat ihmiset tietäisivät, että vaikeisiin tilanteisiin on saatavissa apua ja osaisivat hakea tarvitsemaansa tukea. Tätä tietoa tarjolla olevasta avusta sekä tietoa omista oikeuksista on tarkoitus vahvistaa omakielisissä keskusteluryhmissä.

Seuraavia videoita voi käyttää aiheiden taustoitukseen ja keskustelun herättämiseen

Kotona Suomessa -hankkeen video Ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus (8.35 min), suomenkielinen: <https://www.youtube.com/watch?v=BoSUAReevMM&t=35s>

Kotona Suomessa videokirjasto, josta löytyy suomalaista yhteiskuntaa koskevia videoita eri kielillä: https://www.youtube.com/channel/UCNoXocZGaydIKyO9FbN_Jwg

Tasa-arvo (video 3.37 min, suomenkiel.): <https://www.youtube.com/watch?v=IbHI0SUR1sq>

Rajojen rikkominen, Yksittäistapaus (Pysäkki) (suomenkielinen, 6 min.): <https://areena.yle.fi/1-50278206>

Tietoa väkivallasta eri kielillä, Hae apua! -info: <https://www.haeapua.info/>

Kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä tasa-arvo tarkoittaa sinulle? Ovatko kaikki ihmiset tasa-arvoisia?
- Mitkä asiat heikentävät tasa-arvoa?
- Millä asioilla ja teoilla yhdenvertaisuuden toteutumiseen pyritään vaikuttamaan suomalaisessa yhteiskunnassa?
- Milloin toisen itsemääräämisoikeuksien rajoittaminen on hyväksyttävää?
- Millaisilla tavoilla naisten ja miesten erilaisia rooleja ja asemia voisi ottaa puheeksi sensitiivisesti ja kunnioittavasti keskusteluryhmissä?
- Jos eri yhteisöissä on sukupuolten välistä epätasa-arvoa, niin miten sitä voisi vähitellen muuttaa?
- Millaisilla teoilla esimerkiksi?

- Mitkä olisivat hyviä askeleita, ettei muutos olisi liian raju ja ihmisillä olisi mahdollisuus säilyttää myös oman kulttuurin ja mahdollisesti uskonnon mukaisia, tärkeitä koettuja tapoja?
- Mitä sukupuolia koskevia stereotyyppioita sinulle tulee mieleen?
- Pitävätkö jotkut niistä paikkansa?
- Mitä haittaa stereotyyppisestä ajattelusta voi olla yhteiskunnan ja yksilöiden tasolla?
- Millaisella tavalla sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden teemoja voisi ottaa puheeksi keskusteluryhmissä?

- Toteutuuko tasa-arvo perheissä?
- Voisiko tasa-arvoa perheissä nostaa keskusteluun eri perheenjäsenten roolien kautta?
- Mitä rooleja on isällä ja mitä äidillä?
- Onko lapsilla samat oikeudet ja velvollisuudet perheessä sukupuolesta riippumatta?
- Voivatko tytöt ja pojat liikkua kaupungilla samalla tavalla tai harrastaa vapaasti?
 - Mitkä asiat ja olosuhteet vaikuttavat perheenjäsenten rooleihin aiemmassa kotimaassa tai Suomeen muuttamisen jälkeen?

- Millaisten teemojen kautta omia rajoja olisi hyvä ottaa puheeksi omakielisessä ryhmässä?
- Mitkä teemat sopisivat omalle yhteisöllesi?
- Entä mitä sanoja tai teemoja tulisi välttää?
- Millaiset videot ja taustamateriaalit voisivat toimia erityisen hyvin?
- Mitä riskejä puheeksi ottamiseen voisi liittyä?
- Millaisen ryhmäkerran suunnittelisit itsemääräämisoikeuksien teeman ympärille?
- Miten väkivaltaa koskevia aiheita voisi ottaa puheeksi turvallisesti keskusteluryhmissä?
- Voisiko ryhmäläisille kertoa esimerkiksi, mistä saa apua, jos kokee väkivaltaa tai sen uhkaa?

Toinen koulutuspäivä

Teema: Seksuaalioikeudet

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämänvaiheissa, syntymästä asti. Seksuaalisuuden käsite pitää sisällään sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaaliterveyden, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuolisuhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisuus ei näin ollen tarkoita samaa kuin pelkkä seksi tai seksin tekeminen. Siihen kuuluu paljon erilaisia asioita, joista ihminen voi kokea ja toteuttaa kaikkia tai vain osaa.

Seksuaalioikeuksien toteutuminen

Kirjatut seksuaalioikeudet perustuvat niin YK:n ihmisoikeusjulistukseen kuin muihin kansainvälisiin sopimuksiin. Oikeuksien perustana ovat vapaus, tasa-arvo, yksityisyys ja itsemääräämisoikeus.

Niihin kuuluvat muun muassa:

- Oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen
- Oikeus keholliseen koskemattomuuteen
- Universaali oikeus seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin
- Oikeus seksuaalikasvatukseen
- Oikeus tietoon ja koulutukseen
- Oikeus päättää kumppanista ja naimisiinmenosta
- Oikeus päättää itse lasten hankinnasta, lapsiluvusta ja lasten ajoituksesta
- Oikeus tyydyttävään ja turvalliseen seksielämään, ilman pakottamista, riistoa ja väkivaltaa

Seksuaalioikeuksien toteutuminen parantaa erityisesti nuorten tyttöjen ja naisten oikeuksia ja hyvinvointia. Oikeuksien edistäminen vähentää köyhyyttä, äitiyskuolleisuutta, seksitauteja, suunnittelemattomia raskauksia sekä laittomia ja vaarallisia abortteja. Ne lisäävät myös tyttöjen ja naisten valinnanmahdollisuuksia. Oikeuksien toteutumisella on naisia voimaannuttava vaikutus ja ne parantavat heidän elämänlaatuaan. Ne myös parantavat naisten asemaa ja tasa-arvoa sekä vähentävät heihin kohdistuvaa väkivaltaa ja syrjintää.

Istanbulin sopimuksen mukaan seksuaalirikoksen tunnusmerkkinä käytetään suostumusta eli seksuaalista väkivaltaa ovat sellaiset seksuaaliset teot, joissa kaikki osapuolet eivät ole ilmaisseet selkeää suostumustaan. Lainsäädännössä on monesti määritelty seksuaalirikos sen mukaan, paljonko teossa on käytetty fyysistä pakottamista ja väkivaltaa. Suomessa seksuaalirikoksia koskevassa lainsäädännössä aletaan vasta nyt siirtyä kohti määrittelyä suostumuksen puuttumisen kautta. Suomi on saanut moitteita esimerkiksi ihmisoikeusjärjestöiltä ja Istanbulin sopimuksen noudattamista valvovalta taholta myös turvakotien ja tukipalveluiden puuttumisen sekä runsaiden naisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan tilastojensa vuoksi. Huomautusten perusteella on ryhdytty uudistamaan lainsäädäntöä, lisäämään tukipalveluiden määrää ja kouluttamaan viranomaisia.

Yksilöt tarvitsevat tietoa omista oikeuksistaan, sillä vain omat oikeudet tuntemalla yksilöt voivat vaatia niiden toteutumista.

lähteet mm. Väestöliitto ja Ihmisoikeusliitto:

<https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalioikeudet/> ja

<https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/>

Itsemääräämis- ja seksuaalioikeuksista kertova video (arabiaksi ja suomeksi, Vigor-hanke):

<https://www.youtube.com/watch?v=ttAWOLHFkWW>

Väestöliiton laajempi työkalupakki erikielisistä seksuaalioikeuksia koskevista materiaaleista:
<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/seksuaalioikeudet-ja-kotoutuminen/tyokalupakki-materiaalia-eri-kielilla/>

Seksuaalikasvatus

Seksuaalioikeudet ovat osa kansainvälisiä ihmisoikeuksia. Eräs näistä oikeuksista on oikeus seksuaalisuutta koskevaan luotettavaan tietoon. **Seksuaalikasvatuksella** tarkoitetaan seksuaaliterveyteen liittyvän tiedon ja opetuksen tarjoamista. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus tehdä tietoisia ja vastuullisia päätöksiä koskien omaa seksuaalisuuttaan. Tämä tarkoittaa muun muassa oman kehon tuntemusta, lasten hankintaa sekä muita yhtä tärkeitä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviä asioita. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on tiedon ja taitojen lisääminen sekä sukupuolten ja yksilöiden välisen tasa-arvon lisääminen. Seksuaalikasvatusta annetaan myös lapsille ja nuorille heidän ikätasoonsa ja kehitykseensä sopivalla tavalla.

Virallisen seksuaalikasvatuksen, jota annetaan esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja kouluissa, tulee olla lapsen oikeuksia ja moninaisuutta kunnioittavaa. Seksuaalikasvatus lisää hyvinvointia ja tukee omien rajojen tunnistamista ja turvallisuutta. Tavoitteena on, että saatuaan seksuaalikasvatusta ihmisellä on tietoa lisääntymisterveydestään, kuten raskaudesta, ehkäisystä, sairauksista, oman kehonsa toiminnasta ja hyvinvointinsa ylläpitämisestä sekä omista rajoistaan ja oikeuksistaan. Tällöin hän osaa huolehtia turvallisuudestaan ja hyvinvoinnistaan paremmin sekä hakea tarvittaessa apua.

Seksuaalikasvatusta saaneet nuoret osaavat suhtautua kehonsa muutoksiin ja osaavat suojata itseään paremmin. Suomessa seksuaalikasvatus on osa koulun opetussuunnitelmaa ja kuuluu kaikille lapsille ja nuorille kulttuurista riippumatta. Kaikissa kulttuureissa on yhteisesti jaettuja käsityksiä, normeja ja sääntöjä ihmisen seksuaalisuudesta. Kulttuurisensitiivinen seksuaalikasvatus on sopivaa kaikille lapsille ja nuorille. Asianmukaisella seksuaalikasvatuksella lapset oppivat kunnioittamaan itseään ja kehoaan sekä suojelemaan itseään epätoivottavilta seksuaalisilta teoilta. Lisäksi tietoa annetaan esimerkiksi murrosiässä tapahtuvista muutoksista.

Laajassa tutkimusyhteenvedossa on todettu, että seksuaalikasvatus ei lisää seksiä koskevaa riskikäyttäytymistä. Päinvastoin yhteiskunnissa, joissa seksistä puhutaan avoimesti, on yleensä alhaisimmat nuorten raskaus- ja aborttiluvut samoin kuin alemmat tautien tartuntaluvut. Kotona opituilla asenteilla ja sieltä saadulla tiedolla on myös suuri merkitys seksuaalikasvatuksessa.

lähteet mm. Väestöliitto ja THL, <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/> ja <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/vakivallan-ehkaisy/seksuaalivakivalta/seksuaalikasvatus-seksuaalivakivallan-ehkaisyssa>

Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ja heidän oikeuksiaan koskevat aiheet koetaan yhä monessa kulttuurissa ja yhteisössä sensitiivisiksi tai jopa tabuiksi. Keskusteluryhmiin voi osallistua ihmisiä, joiden lähtömaissa homoseksuaalisuus on yhä määritelty laittomaksi ja siitä saatetaan rangaista eriasteisesti, muutamassa valtiossa jopa kuolemanrangaistuksella. Näin ollen on ymmärrettävää, miksi näiden aihealueiden käsittely voidaan kokea hankalaksi. Yksittäisen kieli- ja kulttuuriyhteisön sisällä vallitsee kuitenkin yhtä paljon näkemyksiä kuin siihen kuuluu yksilöitä. Samalla tulee lisäksi muistaa, että myös turvapaikanhakijoiden, pakolaistaustaisten ja ylipäättään Suomeen muualta muuttaneiden ihmisten joukossa on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä. Osalle kyse on siis erittäin läheisestä asiasta ja eletystä kokemuksesta. Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden teemojen avaaminen ja tutuksi tekeminen on ihmisoikeuskysymys ja myös suomalaisen moniarvoiseen yhteiskuntaan kotoutumisen kannalta tärkeää.

Mitä herkempi ja haastavampi aihe on kyseessä, sitä tärkeämpää on sen lähestyminen yhdessä ihmetellen ja pohtien. Keskusteluryhmässä on hyvä tietoisesti luoda tilaa monenlaisille näkemyksille ja kysymyksille. Tällöin kenenkään ajatukset eivät tule tyrmätyiksi ja teemoja voidaan aidosti tehdä tutummiksi ja helpommin lähestyttäviksi. Keskustelun moniäänisyys saa turvalliset reunat lainsäädännöstä ja ihmisoikeuksista. Toisin sanoen, kaikenlaisille näkemyksille on tilaa ja niitä on lupa esittää, mutta keskustelun voi aina palauttaa lempeästi siihen, miten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet nähdään suomalaisessa lainsäädännössä ja miten yhdenvertaisuuslaki koskee meitä kaikkia tässä yhteiskunnassa. Olemme erilaisista

lähtökohdistamme huolimatta kaikkia samanarvoisia ja yhdenvertaisia.

Seta: sateenkaaritietoa suomeksi <https://seta.fi/sateenkaaritieto>

Kysymyksiä pohdittavaksi:

• Miten seksuaalisuuden teemoja voisi ottaa esiin ryhmäkeskustelussa? • Mistä sinun mielestäsi olisi tärkeää puhua? • Mistä sinulle itsellesi voisi olla vaikeaa puhua? • Tarkoittavatko seksuaalisuuteen liittyvät sanat samaa äidinkielessäsi ja suomen kielessä? • Löytyykö kaikille käsiteltäville aiheille tarvittavaa sanastoa?	• Miten seksuaalioikeudet vaikuttavat meidän kaikkien elämään? • Missä asioissa ne näkyvät? • Mitä tarkoittaa, jos seksuaalioikeuksia rikotaan? • Millainen suhde itsemääräämisoikeuksilla ja seksuaalioikeuksilla on? • Millaisen ryhmäkerran haluaisit rakentaa seksuaalikasvatuksen teeman käsittelylle?
• Millaisten aiheiden ja sanojen välityksellä näitä asioita voisi tuoda keskusteluun pehmeällä ja kunnioittavalla tavalla? • Voisiko seksuaalisuutta lähestyä esimerkiksi terveyden teeman kautta? • Tai vaikka perheen, perhesuunnittelun ja kasvatuksen teemojen välityksellä? • Mitä materiaaleja ja videoita voisi hyödyntää?	• Voisiko seksuaalisuuden moninaisuutta ja seksuaalivähemmistöjä koskevia teemoja lähestyä esimerkiksi suomalaisen ja kansainvälisen yhdenvertaisuuslainsäädännön ja ihmisoikeuksien kautta? • Miten kohtaisit ryhmäläisen, jolle nämä teemat ovat vaikeita?

Kolmas koulutuspäivä

Teema: dialogisuus ja turvallisempi tila keskustelulle

Dialogisuus

Ryhmätoiminnassa on keskeistä luottamuksen syntyminen osallistujien välille. Kaikkien tulee tuntea voivansa osallistua keskusteluun turvallisesti ja tasa-arvoisesti. Ryhmän ohjaajalla on tärkeä tehtävä turvallisen ja oikeudenmukaisen ilmapiirin luomisessa. Dialogin rakentaminen vaatii tietoista päätöstä, tekoja ja taitoja, joita voi harjoitella.

Mitä dialogi on?

Dialogi on vuorovaikutuksen väline ihmisten välisen yhdenvertaisuuden vahvistamiseen. Dialogi on kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua eli keskustelua. Dialogi on ikään kuin *yhdessä ajattelemista*. Se kuitenkin eroaa monesta muusta keskustelutyypistä, esimerkiksi *väittelystä*, *neuvottelusta* tai *päätöksenteosta*. Dialogi rakentuu kunnioittamisen periaatteelle ja hyvä ilmapiiri mahdollistaa avoimen dialogin. Kaikki keskusteluun osallistujat ovat samanarvoisia.

Dialogissa jokaisella on ymmärrys, että kaikilla on yhtäläinen oikeus osallistua vuoropuheluun toisia kuunnellen ja kaikilla on halu yrittää ymmärtää toisen näkökulma asiaan, vaikka mielipiteet eroaisivatkin toisistaan. Dialogissa toisen mielipidettä ei pidä tyrmätä, eikä päämääränä edes tarvitse olla, että keskustelun päätteeksi kaikki olisivat samaa mieltä. Tärkeintä on, että asioita nostetaan keskusteluun. Keskustelussa ihmiset kohtaavat toisensa ja kuulevat toistensa ajatuksia. Tämä herättää arvioimaan myös omaa ajattelua. Keskusteluun on mahdollisuus nostaa puheenaihetta koskevaa laki- ja tutkimustietoa arvostavassa ilmapiirissä.

Dialogitaidot

Kyky käsitellä omia tunteitaan

- tietoisuus omista ajatuksista ja tunteista on tärkeä taito
- ihminen, joka ymmärtää ja osaa käsitellä tunteitaan, ei provosoidu keskustelussa tai reagoi liian voimakkaasti ja jolloin hän pystyy osallistumaan keskusteluun rakentavasti

Kyky kuunnella

- harjoitettu taito keskittyä aidosti kuulemaan toista ihmistä
- omien ajatusten ja ennakko-oletusten hiljentäminen, jotta pystyy tarkkaavaisesti kuuntelemaan mitä toisella on sanottavana
- kuuntelun taitoon liittyy kyky esittää tarkentavia ja toista ihmistä rohkaisevia kysymyksiä

Kyky puhua

- tarkoittaa taitoa esittää omia ajatuksiaan rehellisesti ja mahdollisimman selkeästi
- oman puheen liittämistä toisten puheenvuoroihin
- tähän liittyy kyky ilmaista itseään siten, ettei hyökkää, arvostele tai tuomitse muita

(lähde mm. Erätauko-hanke, <https://www.eratauko.fi/>)

Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuurisensitiivisyyden ajatus pitää sisällään oletuksen, että ihmisen kulttuuri ja tausta voivat vaikuttaa merkittäväällä tavalla yksilön elämään erilaisina tapoina, jotka tulee huomioida. Mutta ennakkoon ja ulkoapäin emme voi tietää, mitä nämä tavat ja käytännöt ovat. Kulttuuri ei myöskään ole ainoa ihmisen elämään vaikuttava tekijä vaan mukana vaikuttavat myös esimerkiksi sukupuoli, koulutustausta, harrastukset, työ tai työttömyys ja niin edelleen. Tämä ei tarkoita, etteikö kulttuuri olisi tärkeää, päinvastoin. Se tarkoittaa ennemminkin, että kulttuuri ei ole muuttumaton tai kaikille sama. Kulttuurit ovat kokoelma tapoja, perinteitä ja ajattelua, joita on mahdollisuus myös tarkastella ja arvioida. Kulttuureja voi yksittäisellä ihmisellä tai perheellä olla myös useampia. Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaakin ennen kaikkea tietoisuutta kulttuurien vaikutuksesta, mutta avoimuutta kohdata ihminen omana itsenään ilman ennakko-oletusten painolastia.

Turvallinen tila puheelle

Kun keskustellaan sensitiivisistä aiheista, on erityisen tärkeää, että ryhmäläiset tuntevat olonsa turvalliseksi. Ryhmässä on tärkeää vahvistaa luottamuksen syntymistä ja pyrkiä luomaan mahdollisimman hyvät edellytykset myös herkkien aiheiden käsittelylle. Keskinäistä luottamusta rakennetaan myös laatimalla yhdessä pelisäännöt, joita kaikki ryhmäläiset sitoutuvat noudattamaan. Sääntöjä miettiessä voi hyödyntää yleisiä turvallisemman tilan sääntöjä, kuten:

- Kunnioita toisen henkilökohtaista tilaa ja koskemattomuutta.
- Älä tee oletuksia henkilöstä hänen ulkoisten ominaisuuksiensa, ikänsä, etnisyyden, uskonnon tai taustan perusteella.
- Älä oleta henkilön sukupuolta tai seksuaalista suuntautumista.
- Tutustu omiin rajoihisi ja kunnioita toisten rajoja.
- Hyväksy myös vähempi aktiivisuus.
- Anna tilaa myös hiljaisuudelle. Joku voi kaivata vähän aikaa ajattelulle ja puhuu vasta sitten.
- Toista tarvittaessa kysymys. Käytä eri muotoa tai eri sanoja.
- Luo ympäristö, jossa on helppo pitää puheenvuoroja.
- Ole avoin muiden mielipiteille, vaikka ne poikkeaisivat omistasi.
- Kunnioita toisen puheenvuoroa sen muodosta riippumatta.
- Käsittele arkoja aiheita kunnioittavasti.
- Hyväksy virheet ja erimielisyydet.
- Avaa käyttämäsi ja toisten käyttämät termit ja vaikeat käsitteet.
- Älä kysy henkilökohtaisia asioita, kuten taustaa, sukupuolta, perhesuhteita, sairauksia jne., ellet tunne henkilöä hyvin.
- Käytä ryhmäläisestä hänen toivomaansa kutsumanimeä

Lähteitä: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tukea_sukupuoli-identiteetin_jasentamiseen/Documents/turvallisemman-tilan-periaatteita.pdf

<https://www.vihreatnaiset.fi/yhdistys-2/turvallisemman-tilan-saannot/>

<https://www.alli.fi/allianssi/turvallisempi-tila>

(lähde: <https://www.pirkanmaanseta.fi/ryhmat-korona-aikana/>)

Kysymyksiä pohdittavaksi

• Millainen on hyvä keskustelu? Mikä sille on ominaista? • Millaisissa tilanteissa olet kokenut erityisen hyviä keskusteluja? • Miten ohjaajana voit auttaa luomaan turvallista ilmapiiriä keskustelulle?	• Jos keskustelu jää jumiin tai ei ala ollenkaan, miten ohjaaja voi auttaa ryhmäläisiä? • Mitkä ovat ohjaajan tärkeimpiä taitoja?
• Mihin asioihin ohjaajan on hyvä kiinnittää huomiota ryhmäläisten toiminnassa (puheessa, eleissä, käytöksessä)? • Mitä ohjaajan on hyvä huomioida omassa itsessään (reaktioissaan, tunteissaan, puheessaan, käytöksessään)?	• Kun keskustellaan sensitiivisistä aiheista, mitä ryhmäläisen on hyvä tietää ennakkoon? • Miten toimit, jos ryhmäläisten välille tulee väärinymmärrystä tai riitaa?

Ryhmätoiminnan järjestäjän kulttuuri- ja uskontotietoinen muistilista

Tämän tarkistuslistan avulla voit halutessasi pohtia toiminnan eri yksityiskohtia osallistujien kulttuuri- ja uskontotaustan näkökulmista. Näitä kysymyksiä voi pohtia ennen ryhmätoiminnan aloitusta, mutta myös sen aikana. Omakieliset ohjaajat ja ryhmäläiset kannattaa ottaa osaksi tätä pohdintaa. Ryhmäläiset osaavat itse vastata esimerkiksi siihen, kaipaavatko jotain järjestelyitä koskien vaikkapa rukousaikoja tai paastoa.

1. Aikataulun miettiminen osallistujien näkökulmasta

Pohdi, miten ryhmään tavoittelemasi ihmiset pääsevät osallistumaan ryhmään. Keitä tavoitetaan suunniteltuna kellonaikana? Kellonaikaa kannattaa pohtia kohderyhmän kannalta. Esimerkiksi, jos tavoitteena on koota yhteen ryhmä pienten lasten äitejä, pääsevätkö he paikalle ilta-aikaan, jos pitäisi samaan aikaan olla kotona huolehtimassa perheestä? Entäpä, mikä aika olisi sopiva, jos ryhmätoiminta halutaan tehdä mahdolliseksi työssäkäyville ja opiskelijoille? Voisiko osallistumista helpottaa vaikkapa järjestämällä aikuisille suunnatun ryhmäkerran ajaksi lapsille omaa ohjelmaa?

Osuuko ryhmätoiminta osallistujille merkityksellisen rukousajan, jonkin pyhäpäivän tai vaikkapa paaston kanssa päällekkäin? Olisiko tämä hyvä huomioida järjestelyissä ja pitää ryhmätoiminnasta tauko tuona aikana tai muulla tavoin ottaa asia huomioon (järjestää pyhäpäivään liittyvät juhlat, keskustella kyseisen perinteen merkityksestä tms.)? Onko mahdollisuus järjestää rauhallinen tila rukoilulle?

2. Tilan miettiminen osallistujien näkökulmasta

Onko sovittu tila turvallinen? Jos ajatellaan vaikkapa niin, että joku tuttava sattuisi näkemään ryhmäläisen menossa sisään rakennukseen, voisiko siihen liittyä jotain leimaavaa tai maineen kannalta kyseenalaista?

Onko tila esteetön? Pääseekö ryhmätilaan sisälle, jos käyttää jotain liikkumisen apuvälinettä tai mukana on lastenvaunut? Onko paikan päälle helppoa löytää, vaikkei osaisi vielä kovin hyvin suomen kieltä?

Onko tila rauhallinen vai käyttääkö sitä samaan aikaan jokin muukin ryhmä? Voivatko esimerkiksi huivia käyttävät naiset ottaa halutessaan huoletta huivin pois vai onko mahdollista, että tilassa on samaan aikaa ryhmätoimintaa miehille? Entä voidaanko ryhmässä tarvittaessa keskustella arkaluontoisista asioista siten, että vain oman keskusteluryhmän jäsenet kuulevat vai tulee ko huomioida muita ihmisiä (vaikkapa ryhmäläisten lapsia) kuuloetäisyydellä?

Onko seinillä kuvia tai julisteita? Onko niissä mahdollisesti alastomuutta tai muutoin ryhmän osallistujien uskonnon tai kulttuurin näkökulmasta sopimattomaksi tai loukkaavaksi koettavaa? Jos on, niin voisiko niitä harkita otettavaksi pois ryhmän toiminnan ajaksi?

Liittyykö tilan käyttöön jotain kirjallisia ohjeita? Jos liittyy, olisiko niitä tarpeen kääntää osallistujien äidinkielelle, jotta osallistuminen olisi sujuvampaa?

3. Oman toiminnan miettiminen osallistujien näkökulmasta

Mitä vähemmän käytössä on yhteistä puhuttua kieltä, sitä suuremman merkityksen saa sanaton viestintä. Tämä tarkoittaa eleitä, ilmeitä ja olemisen tapaa.

Vuorovaikutustilanteissa, joissa ei ole mahdollista sanallisesti viestittää kaikkea haluttua sisältöä, on kiinnitettävä erityistä huomiota ystävälliseen äänensävyyn, kasvojen ilmeisiin, omaan kehon asentoon ja käytökseen. Sanallisen ja sanattoman viestinnän tulisi ilmaista avoimuutta, kiinnostusta, ystävällisyyttä ja kunnioitusta.

Omaa pukeutumista voi miettiä suhteessa ryhmän osallistujien kulttuuriin, jos se tuntuu itsestä mukavalta ja luontevalta. Tämä ei tarkoita sitä, että esimerkiksi omassa arjessaan huivia käyttämättömän naisen tulisi pukea ryhmäkertaa varten huivi. Ennenkin se tarkoittaa sitä, että huomioi ryhmään osallistuvien mukavuuden ja turvallisuudentunteen myös omassa asussaan, jos se itselle sopii.

Entä tarjoillaanko ryhmätoiminnan aikana syötävää ja juotavaa? Niissä olisi tärkeää huomioida ryhmäläisten mahdolliset uskontoon ja kulttuuriin liittyvät ruokavaliot, kuten myös muut ruoka-ainerajoitukset, kuten allergiat. Tällöin ryhmäläiset voivat huoletta nauttia tarjoilusta.

Linkkipankki

Tämä osio sisältää kokoelman materiaaleja eri kielillä. Linkkipankki sisältää esimerkiksi verkkosivujen osoitteita, aineistopankkeja, videoita, julisteita ja oppaita. Näitä on mahdollisuus hyödyntää omassa taustoituksessa, ohjaajien koulutuksessa sekä ryhmätoiminnassa vaikkapa tiedonhakuun ja keskustelua herättämään.

Ajan vaikutus tulee näkymään tähän koottujen materiaalien käytettävyydessä. Nettisivustot, linkit ja yhteystiedot eivät ole ikuisesti voimassa vaan muutoksia tulee vääjäämättä. Pyrkimys on kuitenkin siihen, että vinkkejä ja linkkejä voisi hyödyntää mahdollisimman pitkään.

Ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Kotona Suomessa: videot otsikolla "Ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo", monella eri kielellä.

- arabia (9.38 min) <https://www.youtube.com/watch?v=DxSG9m-nSdU>
- dari (9.10 min) <https://www.youtube.com/watch?v=deB1bGrIn3E>
- englantia (8.49 min) <https://www.youtube.com/watch?v=uyucYtm7q2o>
- kurdi kurmanzi (8.56 min) <https://www.youtube.com/watch?v=KwWURMCqj7E>
- somali (10.48 min) <https://www.youtube.com/watch?v=qN7WWoWNL9o>
- suomi (8.35 min) [Ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus](#)

Kotona Suomessa -hankkeella on kokonainen videokanava YouTubessa. Sieltä löytyy monesta aiheesta videoita koskien elämää suomalaisessa yhteiskunnassa.

https://www.youtube.com/channel/UCNoXocZGaydIKyO9FbN_Jwq

Ihmisoikeudet.net: suomenkielinen kattava sivusto ihmisoikeuksista ja niiden toteuttamisesta Suomessa. <https://ihmisoikeudet.net/>

THL: koonti sukupuolten tasa-arvon kehittämisestä Suomessa 1800-luvulta 2020 –luvulle asti. Suomenkielinen sivusto. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvon-edistysaskeleita>

Seta ry: kattava tietopankki ihmisoikeuksista ja yhdenvertaisuutta turvaavasta lainsäädännöstä suomen kielellä. Näkökulma ottaa huomioon erityisesti sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden. <https://seta.fi/ihmisoikeudet/>

Pirkanmaan Seta: turvallisemman tilan ohje ja yhdenvertaisuuden huomioiminen toiminnassa. Suomenkielinen sivusto. <https://www.pirkanmaanseta.fi/ryhmat-korona-aikana/>

THL: yhdenvertaisesta kohtaamisesta sote-palveluissa suomeksi. <https://blogi.thl.fi/sote-ammattilainen-nailla-ohjeilla-onnistut-kohtaamaan-palvelunkayttajat-yhdenvertaisesti-ja-sensitiivisesti/>

Talentia-lehti: artikkeli antirasistisen työotteon opettelusta <https://www.talentia-lehti.fi/opetellaan-antirasistinen-tyote/>

Seksuaalioikeudet

Vigor-hanke (2018 – 2021): Sosped-säätiön kehittämishanke, jossa edistettiin ulkomaalaistaustaisten seksuaaliterveyttä. Sivustolle on koottu laaja valikoima erikielisiä seksuaaliterveyttä ja -oikeuksia koskevia materiaaleja. <https://vigorhanke.fi/>

Ohjaajien koulutuksen tukena voi käyttää Vigorin ”Oma seksuaalihistoria” -etätehtävää. Etätehtävä annetaan ohjaajille ennen seksuaalioikeuksia käsittelevää koulutuspäivää. Sen tarkoituksena on pyytää ohjaajia pohtimaan omaa suhdettaan seksuaalisuutta koskeviin kysymyksiin. Yksityinen pohdinta palvelee ohjaajan omaa ymmärrystä asenteiden ja tiedon kontekstuaalisuudesta. Oma seksuaalihistoriaa ei ole tarkoitus avata muille ohjaajille tai hankkeen työntekijöille, mutta teemoista voidaan keskustella, mikäli ohjaajat niin haluavat.

https://vigorhanke.fi/wp-content/uploads/sites/9/2020/03/mentor_eta%CC%88tehta%CC%88va%CC%88_omaseksuaalishistoria.pdf

Materiaalipankista löytyvät julisteet ja esitys SUOJAIKÄRAJOISTA arabian, farsin eli persian, kurdi soranin, kurdi kurmandzin ja somalin kielillä. Samoin esitys SEKSUAALIOIKEUKSISTA (arabia, farsi, kurdi sorani, kurdi kurmandzi ja somali). Siellä on myös NEITSYYSJULISTE (suomeksi ja persiaksi). <https://vigorhanke.fi/tietoa/materiaalit/>

Vigor-vessat –niminen materiaalipaketti. Siinä on suunniteltu julisteita laitettavaksi vessojen sisäseiniin. Vessassa kuka tahansa pystyy tutustumaan seksuaalioikeuksiin rauhassa. <https://vigorhanke.fi/toiminta/vigor-vessat/>

Vigor on myös tuottanut erilaisia opastus- ja keskusteluvideoita.

Seksuaalioikeudet (selkosuomeksi): <https://www.youtube.com/watch?v=70BvAX-A0W4>

Tyttöjen ympärileikkauksen puheeksiotto (somaliksi, teksti suomeksi): <https://www.youtube.com/watch?v=70BvAX-A0W4>

Kaikki Vigorin videot: <https://vigorhanke.fi/videoita/>

Väestöliitto: suomenkielinen, nuorille suunnattu, selkeä sivusto ”Mitä ovat seksuaalioikeudet?”. Sivulta printattavissa asiaa koskeva juliste. <https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/mita-ovat-seksuaalioikeudet/>

Ihmisoikeusliitto: ”Suojelethan tyttöjä silpomiselta” -esite

suomeksi https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2019/08/Suojelethan-tytt%C3%B6j%C3%A4-silpomiselta_ESITE_80x115mm.pdf

amharaksi https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2019/08/Suojelethan-tytt%C3%B6j%C3%A4-silpomiselta_AMHARA.pdf

somaliksi https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2019/08/Suojelethan-tytt%C3%B6j%C3%A4-silpomiselta_SOMALI.pdf

Saa puhua –materiaalit seksuaalisuudesta (Mauste-hanke 2015–2016). Saa puhua -opas johdattelee lukijan hienotunteisesti seksuaalisuuden ja seksuaaliterveyden äärelle. Opas pohjautuu seksuaalioikeuksiin ja esittelee lukijalle myös laajasti seksuaaliterveyspalveluita.

suomi: <https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/mauste/saa-puhua-pdf-valtakunnallinen.pdf>

Englanti: <https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/mauste/dare-to-speak-guidebookpdf.pdf>

arabia: https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/mauste/saa-puhua-word-valtakunnallinen_ar.pdf

Farsi: <https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/mauste/dare-to-speak-guidebook--farsi-language.pdf>

VIDEO: Tea consent (2.50 min): englanninkielinen video, jossa monta eri tekstitysvaihtoehtoa. Videossa kerrotaan hausalla tavalla

SUOSTUMUKSESTA. <https://www.youtube.com/watch?v=oQbei5JGiT8>

VIDEO: Pysäkki (6 min): suomenkielinen lyhytelokuva seksuaalisesta häirinnästä. Pysäkki- elokuva on osa Yksittäistapaus -elokuvasarjaa. <https://areena.yle.fi/1-50278206>

Väestöliitto: Tietoa seksuaalisuudesta suomea opiskeleville on seksuaalioikeuksia käsittelevä verkkokurssi selkosuomella. Kurssi sisältää tehtäviä ja videoita.

<https://www.hyvakysymys.fi/kurssi/tietoa-seksuaalisuudesta-suomea-opiskeleville/>

Nuorten Exit tarjoaa 13–29-vuotiaille tietoa omista rajoista sekä tukea tilanteissa, joissa omia rajoja on rikottu. Suomenkielinen sivusto, jossa omat osiot nuorille, läheisille ja ammattilaisille.

<https://nuortenexit.fi/>

Lähisuhdeväkivalta, seksuaalinen väkivalta ja kunniaan liittyvä väkivalta

Setlementti Tampereen tuottamasta Hae Apua! -materiaalipankista löytyy todella hyvää tietoa ja videoita koskien erilaisia väkivallan muotoja sekä sitä, miten väkivaltilanteisiin saavat kaikki osapuolet apua. Videot ovat sensitiivisiä ja ymmärrettäviä. Kielet suomi, selkosuomi, englanti, venäjä, somali, turkki, thai, arabia, kurdi, farsi ja dari. <https://www.haeapua.info/>

Kotona Suomessa: videot, joiden aiheena on kunniaan liittyvä väkivalta, monella eri kielellä.

- arabia (6.05 min) <https://www.youtube.com/watch?v=PEszsSt48O8>
- dari (7.30 min) <https://www.youtube.com/watch?v=dHr7OGER8VU>
- englanti (6.25 min) <https://www.youtube.com/watch?v=Yt4mSiCugsU>
- kurdi kurmanzi (6.12) <https://www.youtube.com/watch?v=xljZjDK5jPc>
- somali (7.51 min) <https://www.youtube.com/watch?v=2n92HsfkdHo>
- suomi (6.05 min) <https://www.youtube.com/watch?v=Npa5M5ik2Gs>

Setlementti Tampere ry:n yksiköiden yhteystietoja:

VÄKIVALTA- JA KRIISITYÖ

DIDAR Kunniaväkivaltatyö työskentelee kulttuuristen kunniakäsitysten ja niistä johtuvien haitallisten perinteiden parissa. DIDAR tarjoaa myös keskusteluapua ja ohjausta kunniakäsityksistä johtuviin konfliktitilanteisiin ja tilanteisiin, joissa on jo käytetty väkivaltaa tai havaittu sen uhkaa. Siellä autetaan kartoittamaan tilannetta ja vahvistamaan siihen liittyvien henkilöiden turvallisuutta, tarvittaessa yhdessä muiden tilanteessa mukana olevien auttajien kanssa. Työntekijät työskentelevät suomen, ruotsin, norjan, englannin, kurdin, persian ja darin kielillä. Tulkkeja käytämme tarvittaessa. Palvelut ovat luottamuksellisia ja maksuttomia. Tarkempia tietoja löydät DIDARin omilta verkkosivuilta: <https://www.didar.fi/>
Työntekijöiden yhteystiedot: <https://www.didar.fi/yhteystiedot/>

Perheväkivaltaklinikka tarjoaa tukea henkilöille, jotka ovat perheessä tai läheisissä suhteissa tapahtuvan väkivallan tekijänä ja/tai kohteena. Klinikalle voi soittaa ajanvarauksen maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 12-13 numeroon 040 520 8255 tai lähettää sähköpostia osoitteeseen pvk@setlementtitampere.fi.

Perheväkivaltaklinikan sivut löytyvät osoitteesta: <https://www.setlementtitampere.fi/pvk>

Välitä! -seksuaaliväkivaltatyö tarjoaa kriisiapua, tukiryhmiä ja palveluohjausta seksuaalisen väkivallan uhreille, tekijöille ja näiden molempien läheisille. Toiminta keskittyy Pirkanmaalle. Välitä! on osa yhdistyksen Väkivalta- ja kriisityön yksikköä. Yhteystiedot: p. 045 279 8090, e-mail: valita-yksikko@setlementtitampere.fi, os. Nalkalankatu 12 G (2.krs). <https://www.seksuaalivakivalta.fi/>

NOLLALINJA auttaa:

- naisia, jotka ovat kokeneet henkistä, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai väkivallan uhkaa
- kaikkia, jotka ovat kokeneet henkistä, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai väkivallan uhkaa läheisessä ihmissuhteessaan
- väkivaltaa kokeneiden läheisiä
- ammattilaisia ja viranomaisia, jotka tarvitsevat neuvoja asiakastyöhönsä

Nollalinjan numero on **080 005 005**

Nollalinjalle soittaminen on ilmaista. Kun soitat Nollalinjalle, saat keskustella tilanteestasi, kokemuksistasi ja peloistasi puhelinpäivystäjän kanssa. Päivystäjämme ovat ammattilaisia, jotka kuuntelevat, tukevat ja neuvovat sinua vaikeassa tilanteessasi. Nollalinja palvelee myös kuudella Suomessa yleisimmin esiintyvällä vieraalla kielellä tulkkauspalvelun välityksellä. Tulkkauspalvelua on saatavilla ympäri vuorokauden ja käyttö on asiakkaalle maksutonta.

- [Arabia / العربية](#)
- [Dari / دری](#)
- [Farsi / فارسی](#)
- [Somali / Soomaali](#)
- [Sorani / سۆرانی](#)
- [Venäjä / Русский](#)

Nollalinjan omat sivut: <https://www.nollalinja.fi/>

Rikosuhripäivystys (RIKU) tarjoaa käytännön neuvoja ja tukea rikoksen uhreille, heidän läheisilleen ja rikosasiassa todistaville. Palvelua on tarjolla puhelimitse, verkossa ja myös henkilökohtaisissa tapaamisissa.

RIKU:n valtakunnallinen puhelin päivystää ma-pe klo 9-20 numerossa 116 006.

Chatin kautta saa yhteyden verkkosivulta www.riku.fi.

RIKU voi auttaa, antaa neuvoja ja tarjota keskusteluapua, jos

- olet rikoksen uhri tai epäilet olevasi rikoksen uhri
- läheisesi on joutunut rikoksen uhriksi
- olet todistajana rikosasiassa
- asiakkaasi on joutunut rikoksen uhriksi

Rikosuhripäivystyksen esitteet eri kielillä: <https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/palveluesitteet-eri-kielilla/>

Perhe, perhesuunnittelu, lastenkasvatus, hyvinvointi ja parisuhde

Niitty-hanke: Perheinfo-portaali, josta löytyy linkkejä raskausajan terveyteen ja pikkulapsiaikaan liittyen. Myös parisuhdetta ja vanhemmuutta koskevia materiaaleja, esimerkiksi hyvä video vuorovaikutuksesta parisuhteessa. Sivuilla on selkokielisiä ohjelehtisiä (suomi) sekä videoita, joihin on mahdollisuus saada arabian-, englannin-, farsin- ja somalinkieliset tekstit.

<https://sites.tuni.fi/perheinfo/>

Pakolaisnuorten tuki ry/Kölvi: Kölvitube-videokanavalla on tarjolla Nova-hankkeessa yhdessä nuorten kanssa tehdyt videot, joissa kerrotaan seurustelusta Suomessa.

Suomi, englanninkieliset tekstit: <https://www.youtube.com/watch?v=6HwKfAVzbrw>

Persia 5:27 min: <https://www.youtube.com/watch?v=RYbBu6OsJnM>

Somali 5:27 min <https://www.youtube.com/watch?v=rVnIMYQIFos>

Arabia 5:28 min https://www.youtube.com/watch?v=_pKvyZebDWw

Väestöliitto: lastenkasvatusvihkoset eri kielillä (albania, arabia, kurdi sorani, somali, venäjä, selkosuomi, englanti, burma). Vihkosista vanhemmat saavat vinkkejä siihen, miten he voivat tukea lapsiaan koulunkäynnissä ja miten suhtautua lapsen käyttäytymiseen liittyviin pulmiin. Vihkoset myös ohjaavat vanhempia hakemaan tukea ja apua ongelmatilanteissa.

<https://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/aineistot/lastenkasvatusvihkoset/>

Lisäksi suomenkieliset maahanmuuttajille suunnatut videot lasten ja nuorten kasvusta, mahdollisista ristiriitatilanteista perheissä ja siitä, miten vanhemmat voivat tukea lasta ja nuorta kasvussa

ja itsenäistymisessä. <https://www.hyvakysymys.fi/video/?topics=monikulttuurisuus>

Väestöliitto: maahan muuttaneille ja heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille suunnattu sivusto, jolta löytyy vertaisarvioituja materiaaleja kotoutumisen tueksi

<https://www.vaestoliitto.fi/maahanmuuttajat/>

LASEKE (Lasten Kehotunnekasvatus):

[https://vaestoliitto-fi-](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/67396c223efa6f44a93fb8e026585c44/1581319516/application/pdf/6053282/Turvataidot%20ja%20lapsen%20keho.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/67396c223efa6f44a93fb8e026585c44/1581319516/application/pdf/6053282/Turvataidot%20ja%20lapsen%20keho.pdf](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/67396c223efa6f44a93fb8e026585c44/1581319516/application/pdf/6053282/Turvataidot%20ja%20lapsen%20keho.pdf)

Turvataidot ja lapsen keho PDF-juliste. Tärkeää tietoa vanhemmalle: Nimet kehon osille, uimapukusääntö, kosketuksen sääntö, kolmen kohdan sääntö.

Kuvituksessa piirrettyjä ihmisiä.

Kielet: suomen kieli, alla ruotsin kieli, englannin kieli ja arabian kieli

[https://vaestoliitto-fi-](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/9bc70379a7501b54768eb58eb2d1f452/1581319550/application/pdf/6366525/Turvataidot%20ja%20lapsen%20keho_svenska.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/9bc70379a7501b54768eb58eb2d1f452/1581319550/application/pdf/6366525/Turvataidot%20ja%20lapsen%20keho_svenska.pdf](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/9bc70379a7501b54768eb58eb2d1f452/1581319550/application/pdf/6366525/Turvataidot%20ja%20lapsen%20keho_svenska.pdf)

[https://vaestoliitto-fi-](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/bb7db0a068df274387ce2296964b5d88/1581319571/application/pdf/6366483/A3_Vaestoliitto_EN_pieni130117.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/bb7db0a068df274387ce2296964b5d88/1581319571/application/pdf/6366483/A3_Vaestoliitto_EN_pieni130117.pdf](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/bb7db0a068df274387ce2296964b5d88/1581319571/application/pdf/6366483/A3_Vaestoliitto_EN_pieni130117.pdf)

[https://vaestoliitto-fi-](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/8df7941f7090078ddf5d05795e556c81/1581319593/application/pdf/7663497/A3_turvataito_arabia_pieni.pdf)

[bin.directo.fi/@Bin/8df7941f7090078ddf5d05795e556c81/1581319593/application/pdf/7663497/A3_turvataito_arabia_pieni.pdf](https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/8df7941f7090078ddf5d05795e556c81/1581319593/application/pdf/7663497/A3_turvataito_arabia_pieni.pdf)

Vigor-hanke: Kulttuurisensitiivistä seksuaalikasvatusta maahanmuuttajalapsille - opas ammattilaisille.

<https://vigorhanke.fi/kulttuurisensitiivista-seksuaalikasvatusta-maahanmuuttajalapsille-opas-ammattilaisille/>

Väestöliitto: lasten kehotunnekasvatuksen videoita

(suomenkieliset). <https://www.youtube.com/playlist?list=PLP9tu512V7j08BerowfXjrk7uEKdyE0-K>

Lastensuojelu.info -sivusto: Perustietoa lastensuojelusta Suomessa eri kielillä. Lisäksi esimerkkejä tilanteista, jossa perheet ovat saaneet apua lastensuojelusta. Kielet: suomi, selkosuomi, ruotsi, ranska, venäjä, viro, somali, arabia, farsi ja kurdi. <https://www.lastensuojelu.info/>

Ryhmänohjaajan oppaita

Pakolaisnuorten tuki ry: "Videoterveisä vanhemmille – Keskustelun avauksia ja menetelmiä vanhemmuuden tukemiseen". Monikulttuurisen perhetyön opas, suomenkielinen. https://c185b323-ae19-40ac-b575-61cada072a57.filesusr.com/ugd/a9d7ae_6015d19ef961452b8a9680950aecee10.pdf?index=true

Globaalikasvatus: Fasilitaattorin työkirja - menetelmiä sujuvaan ryhmänohjaamiseen. Suomenkielinen. Sisältää paljon erilaisia ryhmätyön menetelmiä. <https://www.globaalikasvatus.fi/sites/default/files/attachments/fasilitaattorin-tyokirja-menetelmia-sujuvaan-ryhmatyoskentelyyn.pdf>

Väestöliiton Kotipuu: vertaisohjaajan opas, suomenkielinen. Sisältää paljon tietoa ryhmätoiminnan järjestämisestä ja ryhmäprosessista. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b8ae3200640ee8af84ec5c8db8c27dab/1595413206/application/pdf/4386232/Kotipuu_RyhmaOpas2014_Painoon.pdf

MIOS-hanke: Toivo-ryhmien ohjaajille suunnattu opas. **Sisältää paljon tutustumis- ja ryhmäharjoituksia.** Suomenkielinen. https://mieli.fi/sites/default/files/inline/materiaalit/Mios/toivo_malli_8_2019.docx.pdf

Dialogisuus

Erätauko: keskustelumenetelmä ja työkaluja tasavertaisen keskustelun käynnistämiseen ja käymiseen, suomenkielinen sivusto <https://www.eratauko.fi/>

Yhteiskuntaorientaation oppikirjat eri kielillä

Suomen Pakolaisapu ry: Kirja on tarkoitettu vasta Suomeen muuttaneille aikuisille. Sen tarkoituksena on selittää suomalaisen yhteiskunnan toimintaa ja historiaa.

Suomenkielinen oppikirja, PDF, <https://yhteiskuntaorientaatio.fi/wp-content/uploads/2020/02/Suomi-Yhteiskuntaorientaation-oppikirja-Final-17.12.2018-a.pdf>

Arabiankielinen oppikirja, PDF, <https://yhteiskuntaorientaatio.fi/wp-content/uploads/2020/02/Suomi-Yhteiskuntaorientaation-oppikirja-Final-17.12.2018-Arabia-a.pdf>

Somalinkielinen oppikirja, PDF, <https://yhteiskuntaorientaatio.fi/wp-content/uploads/2020/02/Finland-Buuga-tacaliinta-waxbarashada-bulshada-17.12.2018-a.pdf>

Englanninkielinen oppikirja, PDF, <https://yhteiskuntaorientaatio.fi/wp-content/uploads/2020/02/Suomi-Yhteiskuntaorientaation-oppikirja-Final-17.12.2018-Englanti-a.pdf>

Darinkielinen oppikirja, https://yhteiskuntaorientaatio.fi/wp-content/uploads/2020/02/Suomi-Yhteiskuntaorientaation-oppikirja_Final_17.12.2018_dari-a.pdf

TALK -hanke

Ryhmänohjaajien koulutuspäivä 1

Tasa-arvo,
itsestääntämisoikeudet ja
omat rajat

On hienoa saada
juuri teidät
mukaan!

- **Mihin omankielisillä keskusteluryhmillä tähdätään?**
 - ryhmien tavoitteena on lisätä maahanmuuttajayhteisöjen sisäistä keskustelua
 - tukea kotoutumista
 - vahvistaa ihmisten tietoisuutta ihmisoikeuksista
 - mahdollistaa turvallisia keskusteluympäristöjä sensitiivisten aiheiden käsittelyyn
 - arvostaa ihmisten omaa tietoa ja kokemuksia
 - tarjota paikkansa pitävää tietoa
- **Koulutuksessa pyrimme**
 - antamaan teille ohjaajille lisätietoa mm. seksuaali- ja itsemääräämisoikeuksista sekä välineitä näiden käsittelyyn ryhmissä
 - tukemaan ryhmänohjausosaamistanne
 - **OPPIMAAN TEILTÄ** ja oppimaan yhdessä
 - suunnittelemaan yhdessä keskusteluryhmiä

Koulutuksessa pyrimme vastaamaan kysymyksiin:

- Mitä omakielisillä keskusteluryhmätoiminnalla tavoitellaan?
- Mistä löytyy tukimateriaaleja omilla kielillä?
- Mikä on ryhmäohjaajan rooli ryhmäkeskusteluissa?
- Miksi keskusteluryhmät järjestetään sukupuolittain?
- Kuinka voimme luoda turvallisen ja luottamuksellisen tilan keskustelulle?

Yhdenvertaisuus

- Kaiken taustalla on ajatus yhdenvertaisuudesta
- ”Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.” (yhdenvertaisuus.fi)
- Lainsäädännössä yhdenvertaisuutta pyritään edistämään **estämällä syrjintää** (viranomaistoiminnassa, työpaikoilla, koulutuksessa jne.) = yhdenvertaisuuslaki
- Ajatus yhdenvertaisuudesta on myös **tasa-arvon** ja **itseäänmäärittämisoikeuksien** käsitteiden taustalla: olemme kaikki erilaisia, mutta samanarvoisia

Tasa-arvo

- Tasa-arvo on ihmisoikeus
- Tämänhetkinen sukupuolten välinen tasa-arvo Suomessa on vuosisatojen kehityksen tulosta

<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvon-edistysaskeleita>

- Sukupuolen lisäksi myös esimerkiksi ikää, etnistä taustaa, koulutusta, seksuaalista suuntautumista ja sosioekonomista asemaa on tärkeää tarkastella tasa-arvon näkökulmasta
- Sukupuolten tasa-arvon toteutumista suojelemaan on laadittu tasa-arvolaki
- Tasa-arvo ei ole itsestään selvää vaan se on tekojen, päätösten ja kamppailujen tulosta
- Tasa-arvosta täytyy huolehtia

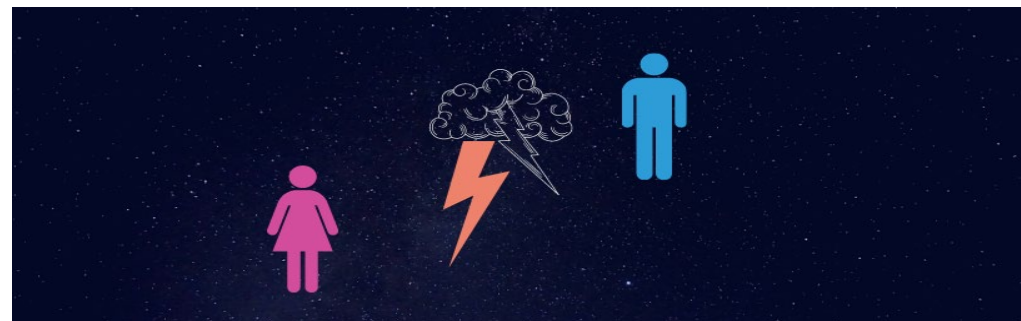
Istanbulin sopimus:

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>

Sukupuolten välisen tasa-arvon VAHVUUKSIA Suomessa

- naisten osallistuminen työmarkkinoille
- naisten korkea koulutustaso
- työn ja perhe-elämän yhteensovittamismahdollisuus
- naisten osallistuminen poliittiseen päätöksentekoon
- sukupuolten tasa-arvon edistämiseen kehitetyt välineet

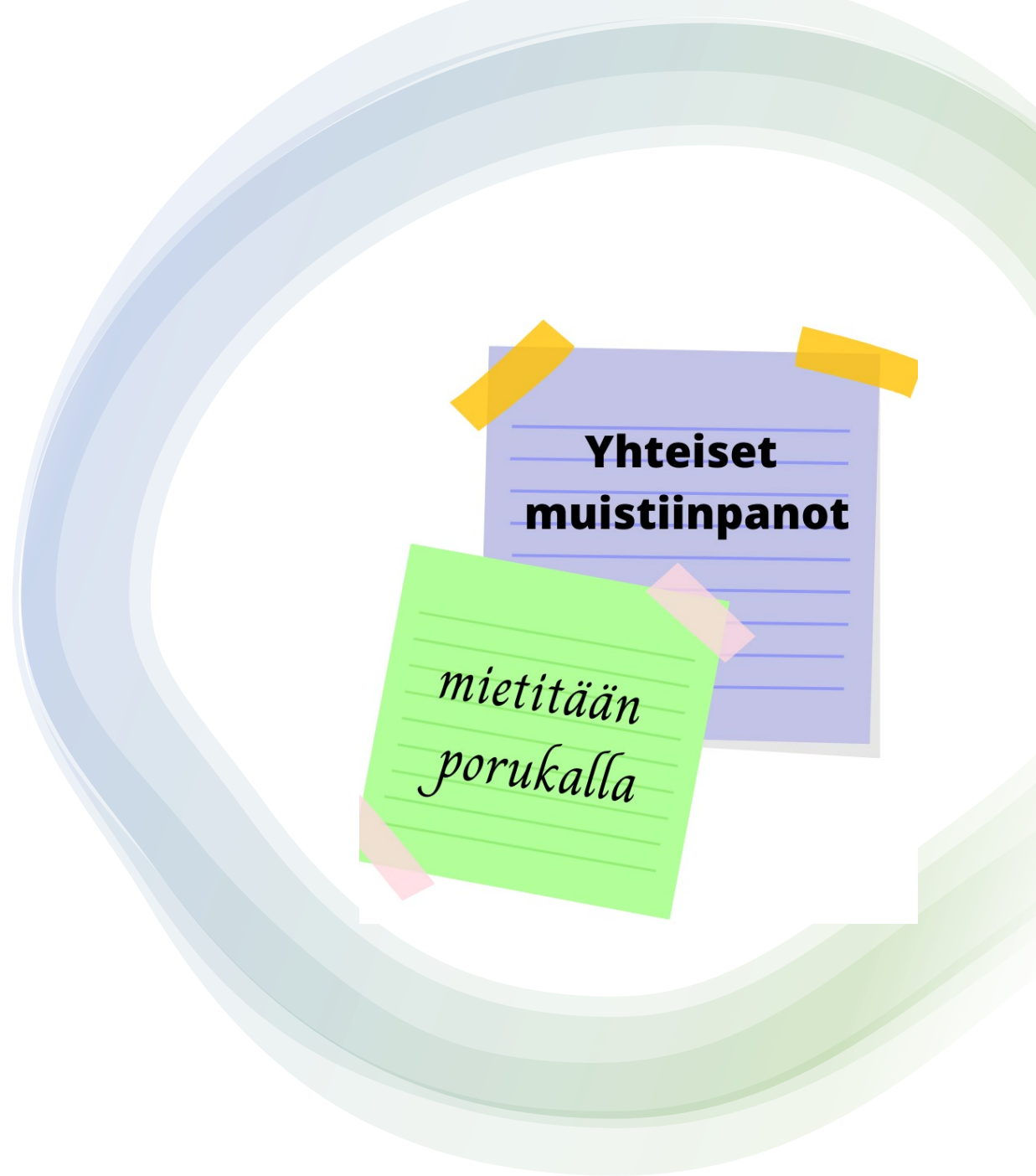
Sukupuolten välisen tasa-arvon HAASTEITA Suomessa

- sukupuolten väliset palkkaerot
- eri sukupuoliin liitetty kaavamaiset odotukset ja oletukset (sukupuolistereotyytiat)
- koulutuksen ja työmarkkinoiden jakautuminen naisten ja miesten aloihin
- naisiin kohdistuva väkivalta
- miesten terveys- ja hyvinvointierot
- miesten syrjäytyminen

•

Pohdintaa tasa-arvosta (parityöskentely 10 min)

Miten naisten ja miesten erilaisista rooleista yhteiskunnassa voisi keskustella sensitiivisesti?

Itsemääräämisoikeus on ihmisoikeus ja perusoikeus

- ”Itsemääräämisoikeus tarkoittaa oikeutta päättää itse omasta elämästään ja tehdä valintoja. Itsemääräämisoikeutta koskevia säännöksiä löytyy niin kansainvälisistä sopimuksista kuin kotimaisesta lainsäädännöstäkin. Viime kädessä itsemääräämisoikeudessa on kyse siitä, kuka käyttää valtaa.” (Tukiliitto.fi)
- Itsemääräämisoikeuksien pohja löytyy kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista
- Suomessa itsemääräämisoikeuden perustana on perustuslain ensimmäisen luvun mukaisesti yksilön oikeuksien ja vapauksien turvaaminen
- Itsemääräämisoikeudet tulevat kyseeseen esimerkiksi silloin, kun pohditaan, kuka päättää yksilöä koskevasta terveydenhoidosta, kuinka hyvin yksilön tahto on osana hänen elämänsä vaikuttavassa päätöksenteossa, milloin haluaa avioitua tai hankkia lapsia jne.
- ”Tiivistettynä itsemääräämisoikeus tarkoittaa yksilön oikeutta vapauteen ja oikeutta valita sekä päättää omasta elämästään ja identiteetistään.” (Amnesty)

Omat rajat

- Omat rajat perustuvat paljon yksilön omaan kokemukseen, mutta niiden suojelua määritellään myös lainsäädännössä → jo perusoikeuksissa sanotaan, että ”jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen”.
- Rajat ovat sekä ulkoisia (fyysisiä) että sisäisiä (henkisiä): ne liittyvät mm. kehoon, seksuaalisuuteen, psyykeen ja tunteisiin
- Rajat määrittelevät etäisyyttä ja läheisyyttä toisiin ihmisiin, esim.
 - kuka saa koskettaa ja millä tavalla
 - kenen kanssa haluaa jutella henkilökohtaisista asioista ja tunteista
 - kenen kanssa jakaa kodin
- Ymmärrystä omista ja toisten rajoista tarvitaan
 - turvallisiin ihmissuhteisiin
 - itsestä ja toisista huolehtimiseen
 - sen tietämiseen, milloin on hyvä hakea apua

Pohdittavaa: omat rajat

- Minkälaiset teot rikkovat omia / toisen rajoja tai itsemääräämisoikeutta?

Suomenkielinen lyhytelokuva seksuaalisesta häirinnästä. Pysäkki- elokuva on osa Yksittäistapaus -elokuvasarjaa. (kesto 6 min)

<https://areena.yle.fi/1-50278206#autoplay=true>

- Onko sellaisia tilanteita, joissa rajojen rikkominen on hyväksyttävää?
- Miten omat rajat nähdään eri kulttuureissa?

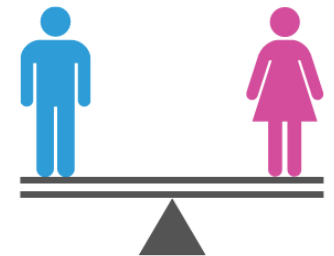
Pohdintaa yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta

- Toteutuuko yhdenvertaisuus suomalaisessa yhteiskunnassa?
- Miten kulttuuri vaikuttaa sukupuolirooleihin?
- **Miten ottaisit puheeksi tasa-arvon keskusteluryhmässä?**

TALK
-hanke

Ryhmänohjaajien koulutuspäivä 2

Seksuaalioikeudet

Päivän ohjelma klo 13:00-16:30

klo 13-14

tauco 10 min

klo 14:10-15:10

tauco 20 min

klo 15:30-16:30

kotiin

- **Klo 13:00 Tunnelmia ja taustoitusta**
 - mitä ajatuksia edellisen koulutuskerran jälkeen ja millä mielellä tähän päivään ja teemoihin?
 - Seksuaalisuus: mitä kaikkea pitää sisällään?
 - Seksuaalioikeudet

**Klo 14:10 Seksuaalinen väkivalta
asiantuntijavieras**

**Klo 15:30 Keskustelua, kysymyksiä,
ryhmien suunnittelua**

Kaikilla ihmisillä on sukupuolesta, etnisestä taustasta, seksuaalisesta suuntauksesta tai terveydentilasta riippumatta seuraavat **oikeudet**:

- 1. Oikeus omaan seksuaalisuuteen
- 2. Oikeus tietoon seksuaalisuudesta
- 3. Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi
- 4. Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin
- 5. Oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen
- 6. Oikeus yksityisyyteen
- 7. Oikeus vaikuttaa

Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämänvaiheissa.

Seksuaalisuuteen kuuluu

- seksuaalinen suuntautuminen
- erotiikka
- mielihyvä
- intiimit suhteet (hellyys, läheisyys, seksi)
- Lisääntyminen (lapset, perhe, perhesuunnittelu, lisääntymisterveys)
- sukupuoli
- sukupuoli-identiteetti
- sukupuoliroolit

Seksuaalisuuden käsitteen alle lukeutuvat myös

- Seksuaaliterveys: fyysisen, psyykkisen, emotionaalisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila suhteessa seksuaalisuuteen
- Seksuaalioikeudet: osa ihmisoikeuksia, koskevat kaikkia ihmisiä
- Seksuaalikasvatus: osa seksuaalioikeuksia, kaikilla oikeus saada seksuaalisuutta koskevaa tietoa

Näistä erityisesti seksuaalikasvatus voi herättää perheissä kysymyksiä, ennakkoluuloja ja jopa pelkoja.

”Seksuaalisuus” sanana kuulostaa jo monen korvaan samalta kuin seksi tai seksin tekeminen. Koulun terveystiedon opettajien ja terveydenhoitajien antamassa seksuaalikasvatuksessa ei kuitenkaan opeteta seksiä.

Seksuaalikasvatusta: kenelle ja milloin?

- Kaikille ja kaikkina aikoina: seksuaalisuus kulkee mukana koko elämän ajan, se muuttuu ihmisen kehittymisen ja ikääntymisen myötä ja käsitykset seksuaalisuudesta muuttuvat ajan kuluessa
- Seksuaalisuutta ja kehon toimintaa koskevaa tietoa tulisi saada jo ennen kuin käsiteltävä asia on täysin ajankohtainen. Esimerkiksi kuukautisista olisi hyvä saada tietoa jo ennen kuin kuukautiset ovat alkaneet.
- Ikään nähden sopivalla tavalla annettu ja paikkansa pitävä tieto lievittää esimerkiksi omaa kehoa ja sen muutoksia kohtaan tunnettua huolta
- Seksuaalikasvatuksen osana pyritään tukemaan nuoren kasvua, myönteistä suhtautumista itseensä ja omaan hyvinvointiin huolehtimiseen - kehorauha

Pohdittavaksi

- Miten seksuaalisuuden teemoja voisi ottaa esiin ryhmäkeskustelussa?
- Mistä sinun mielestäsi olisi tärkeää puhua?
- Mieti, mistä sinulle itsellesi voisi olla vaikeaa puhua?
- Tarkoittavatko seksuaalisuuteen liittyvät sanat samaa omassa äidinkielessäsi ja suomen kielessä? Löytyykö kaikille käsiteltäville aiheille sanastoa?
- Miten seksuaalioikeudet vaikuttavat meidän kaikkien elämään?
- Millaisen ryhmäkerran haluaisit rakentaa esimerkiksi seksuaalioikeuksien tai seksuaalikasvatuksen käsittelylle?
- Millaisten aiheiden ja sanojen välityksellä näitä asioita voisi tuoda keskusteluun pehmeällä ja kunnioittavalla tavalla?
- Voisiko asiaa lähteä lähestymään esimerkiksi terveyden teeman kautta? Tai perheen, perhesuunnittelun ja kasvatuksen teemojen välityksellä?
- Mitä materiaaleja tai videoita voisi hyödyntää?
- Voisiko seksuaalisuuden moninaisuutta ja seksuaalivähemmistöjä koskevia teemoja lähestyä esimerkiksi suomalaisen ja kansainvälisen tasa-arvolainsäädännön ja ihmisoikeuksien kautta?

TALK -hanke

Ryhmänohjaajien koulutuspäivä 3

Dialogisuus ja turvallinen tila

Päivän ohjelma klo 13:00-16:30

- Klo 13-14 Perehtymistä dialogisuuteen pienryhmissä
- *tauco 10 min.*
- Klo 14:10-15:10 Asiantuntijavieras: Turvallinen tila
- *tauco 20 min*
- Klo 15:30-16:30 Keskustelua ja ryhmäkertojen suunnittelua. Palaute koulutuksesta.
- *klo 16:30 kotiin*

Dialogisuus

- Dialogi on kahden tai useamman ihmisen vuoropuhelua eli keskustelua
- Dialogi kuitenkin eroaa monesta muusta keskustelutyypistä
 - väittelystä = selvitetään paras argumentti
 - neuvottelusta = tähdätään sopimukseen
 - konsensuksesta = pyritään yksimielisyyteen
- Dialogissa pyritään lisäämään ymmärrystä asioista, toisista ja itsestä. Siinä ei pyritä välttämättä olemaan samaa mieltä.
- Dialogi on ikään kuin *yhdessä ajattelemista*
- Aitoon dialogiin osallistuminen edellyttää
 - arvostusta
 - kykyä tarkastella asioita toisten näkökulmista ja hyväksyä ne *subjektiivisesti* tosina = että toisen näkökulmat, kokemukset ja ajatukset ovat *vähintään* hänelle itselleen tosia ja sellaisina yhtä arvokkaita kuin kaikkien muidenkin ajatukset ja kokemukset
 - ymmärrystä, että jokaisella on yhtäläinen oikeus osallistua vuoropuheluun
- Dialogisuus tarkoittaa sitä, että ajatellaan vuorovaikutusta välineenä ihmisten yhdenvertaisuuden vahvistamiseen. Tämä vaatii tietoista päätöstä, tekoja ja taitoja.
- Dialogitaitoja voi harjoitella

Mitä taitoja tarvitaan dialogiin?

Dialogitaidot

Kyky käsitellä omia tunteitaan

- tietoisuus omista ajatuksista ja tunteista on tärkeä taito
- ihminen, joka ymmärtää ja osaa käsitellä tunteitaan, ei provosoidu keskustelussa tai reagoi liian voimakkaasti ja jolloin hän pystyy osallistumaan keskusteluun rakentavasti

Kyky kuunnella

- harjoitettu taito keskittyä aidosti kuulemaan toista ihmistä
- omien ajatusten ja ennakko-oletusten hiljentäminen, jotta pystyy tarkkaavaisesti kuuntelemaan mitä toisella on sanottavana
- kuuntelun taitoon liittyy kyky esittää tarkentavia ja toista ihmistä rohkaisevia kysymyksiä

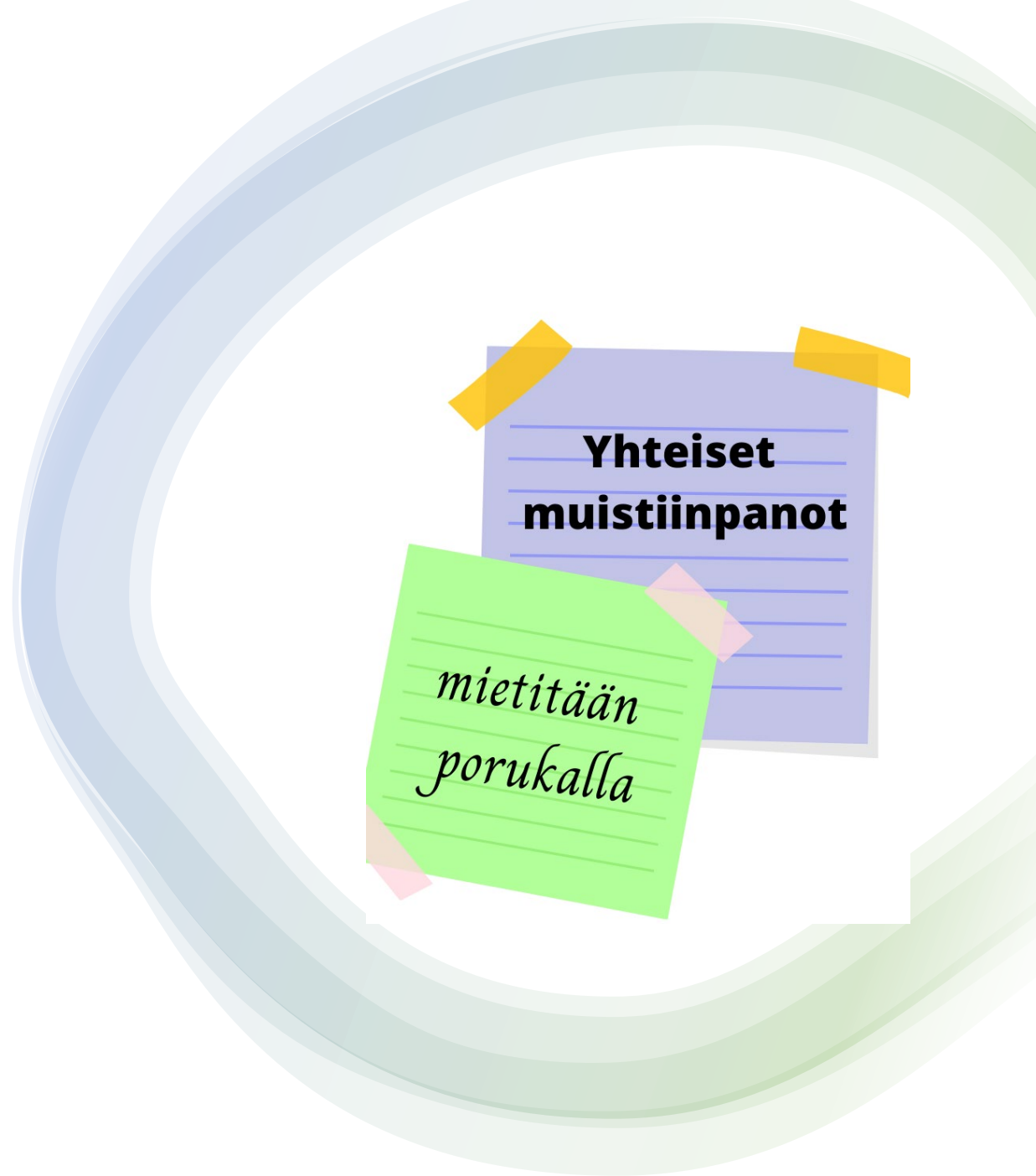
Kyky puhua

- tarkoittaa taitoa esittää omia ajatuksiaan rehellisesti ja mahdollisimman selkeästi
 - oman puheen liittämistä toisten puheenvuoroihin
- tähän liittyy kyky ilmaista itseään siten, ettei hyökkää, arvostele tai tuomitse muita

(lähteet: Erätauko –hanke sekä Dialogitaidot: Juha Nurminen)

Millainen on mielestänne
hyvä keskustelu?

Millaisissa tilanteissa olette
itse kokeneet hyviä
keskusteluita?
(kirjataan ylös)

Ryhmänohjaajan rooli

- Dialogisuuden periaatteen mukaisesti ajattelemme, että ryhmänohjaaja
 - mahdollistaa keskustelua
 - arvostaa ja kunnioittaa osallistujia
 - huolehtii keskustelun turvallisuudesta ja tasapuolisuudesta
 - tarjoaa keskustelun tueksi paikkansa pitävää tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista sekä tarjolla olevasta avusta

Omakielisissä ryhmissä

- Ei ole tarkoitus pakottaa keskustelijoita olemaan samaa mieltä
- Pyrkimyksenä on sen sijaan mahdollistaa ajatusten vaihtaminen mukavassa ilmapiirissä
- Lisätieto suomalaisesta yhteiskunnasta ja omista oikeuksista vahvistaa osallisuutta ja turvallisuutta
- Arvostetaan ryhmäläisten omaa tietoa

Turvallisempi tila

- Turvallisempi tila tarkoittaa paikkaa ja tilannetta, joka tarkoitettu tarjoamaan osallistujille tunne fyysisestä ja henkisestä turvallisuudesta
- Tämä edellyttää, että kaikki sitoutuvat turvallisemman tilan periaatteisiin
- Jos periaatteita rikotaan, pitää siihen puuttua

Turvallisemman tilan periaatteita

- Tutustutaan yhdessä erilaisiin turvallisemman tilan periaatteisiin ja mietitään, miten niitä voisi tuoda ryhmätoimintaan
- Pirkanmaan Seta: turvallisemman tilan ohje ja yhdenvertaisuuden huomioiminen toiminnassa. Suomenkielinen sivusto. <https://www.pirkanmaanseta.fi/ryhmat-korona-aikana/>
- THL: yhdenvertaisesta kohtaamisesta sote-palveluissa suomeksi. <https://blogi.thl.fi/sote-ammattilainen-nailla-ohjeilla-onnistut-kohtaamaan-palvelunkayttajat-yhdenvertaisesti-ja-sensitiivisesti/>
- Mielenterveystalo: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tukea_sukupuoli-identiteetin_jasentamiseen/Documents/turvallisemman-tilan-periaatteita.pdf
- Vihreät naiset: <https://www.vihreatnaiset.fi/yhdistys-2/turvallisemman-tilan-saannot/>
- Allianssi: <https://www.alli.fi/allianssi/turvallisempi-tila>

Yhteiset muistiinpanot

*mietitään
porukalla*

Ideoita tasa-arvon,
itseäänmäärittämisoikeuden ja
seksuaalisuuden teemojen
käsittelyyn ryhmissä =
suunnitelma

Jos keskustelu ei ala ollenkaan
tai jää jumiin, miten
ryhmänohjaaja voi auttaa
ryhmäläisiä?

